

УДК 373.1 (73)

Самойлова Ю. І.,

аспірантка Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка**ІННОВАЦІЙНІ ШКІЛЬНІ МЕРЕЖІ США: ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ**

Стаття присвячена аналізу діяльності основних інноваційних шкільних мереж США та визначенню пріоритетних напрямів їх розвитку. Подано визначення досліджуваного феномену. Визначено основних ініціаторів створення інноваційних шкільних мереж (окремі теоретики освіти, університети, інститути, дослідні інститути, лабораторії, урядові організації – освітні ради, неурядові організації – центри, корпорації). Виокремлено пріоритетні напрями роботи керівництва, учителів та учнів в інноваційних шкільних мережах, що сприяють підвищенню інноваційного потенціалу навчальних закладів такого типу.

Ключові слова: інноваційні шкільні мережі, США, інноваційний потенціал, Вибір Америки, Успіх для всіх, Коаліція важливих шкіл, Пайдейя, Програма розвитку школи.

Самойлова Ю. И. Инновационные школьные сети США: приоритетные направления деятельности.

Статья посвящена анализу деятельности основных инновационных школьных сетей США и определению приоритетных направлений их развития. Дано определение исследуемого феномена. Определены основные инициаторы создания инновационных школьных сетей (отдельные теоретики образования, университеты, институты, исследовательские институты, лаборатории, правительственные организации – образовательные советы, неправительственные организации – центры, корпорации). Выделены приоритетные направления работы руководства, учителей и учащихся в инновационных школьных сетях, способствующие повышению инновационного потенциала учебных заведений такого типа.

Ключевые слова: инновационные школьные сети, США, инновационный потенциал, Выбор Америки, Успех для всех, Коалиция важных школ, Пайдейя, Программа развития школы.

Samoylova Yu. I. Innovative school network of the United States: priorities areas of work. The article is devoted to the analysis of the main innovative school networks of the United States, and determining the priority areas of their development. The definition of the phenomenon being studied. The main initiators of the innovative school networks (theorists of education, universities, institutes, research institutes, laboratories, governmental organizations – educational councils, non – governmental organizations – centres, corporations) were identified. The priorities of the management, teachers and students in the innovative school networks, contributing to increasing the innovative potential of educational institutions of this type were highlighted.

Key words: innovative school network, USA, innovative capacity, America's Choice, Success for All, Coalition of Essential Schools, Paideia, School Development Program.

Сучасний етап розвитку суспільства загалом, і системи освіти зокрема, характеризується проведенням системних реформ. Особливо актуальним стає питання реформування освіти в умовах сталого людського розвитку, коли освіта виступає основним джерелом трансформації змісту людського світогляду в умовах глобалізованого світу. Інформатизація суспільства, раціоналізація професійної діяльності людини, альтернативний характер розвитку самого освітнього процесу спонукають уряди країн до реформування національних освітніх систем. Пріоритетним напрямом реформування національної освітньої системи визначають якість та ефективність освіти. Глобалізація й інтенсивний розвиток міжнародного освітнього простору зумовлюють кардинальні зміни у сфері освіти загалом, середньої зокрема. Незаперечним є той факт, що традиційні підходи до якості надання освітніх послуг в Україні потребують удосконалення з урахуванням міжнародних вимог до ефективної освіти.

Прийняті в Україні закони та програми (Закон України «Про освіту» (1996 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Національна доктрина розвитку освіти» (2002 р.), Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів» (2008 р.), «Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти» (2011 р.), Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.) та ін.) спрямовані на розробку й впровадження інноваційних підходів до надання якісних освітніх послуг. У зв'язку з цим важливим для української середньої освіти є вивчення позитивного теоретичного та практичного досвіду інноваційного розвитку системи середньої освіти, накопиченого в розвинених країнах і, зокрема, у США.

Аналіз досліджень українських компаративістів дає підстави стверджувати, що у вітчизняній порівняльно-педагогічній американістиці відсутні наукові розвідки, у яких цілісно розкрито пріоритетні напрями діяльності інноваційних закладів освіти США, зокрема інноваційних шкільних мереж. Проте окремі аспекти досліджуваного феномену розглядаються в межах наукових розвідок, присвячених вивченню окремих аспектів процесу реформування середньої освіти в США (М. Шутова, Т. Шершньова та ін.). Певними аспектами в історії розвитку американської педагогічної думки займалися В. Коваленко та Н. Кравцова (діяльність Дж. Дьюї та вплив його ідей на становлення шкільної освіти в США).

У сучасній вітчизняній компаративістиці проблеми інноваційного розвитку американської системи освіти розглядались у дослідженнях таких науковців, як Ю. Алфьоров, І. Ветрова, Б. Вульфсон, О. Джуринський, О. Локшина, З. Малькова, М. Нікітін, І. Радіонова, А. Сбруєва, М. Шутова ін. Деякі характеристики зарубіжних

інноваційних шкільних мереж знайшли висвітлення у працях М. Бойченко, Н. Крилової, І. Римаренко, А. Русакової, А. Сбруєвої, А. Цирульникова, І. Чистякової та ін.

Мета статті – проаналізувати діяльність основних інноваційних шкільних мереж США та визначити пріоритетні напрями їх розвитку.

В освіті інноваційні шкільні мережі все більше замінюють окремі школи як ключовий агент змін. Мережеві структури активізують свою діяльність і безпосередньо як джерело знання, і як організаційна структура, призначенням якої є поліпшення ефективності навчально-виховного процесу.

Шкільні мережі можуть краще втілити й пристосувати інноваційні та традиційні знання й стратегії до специфічних контекстів, на відміну від традиційних освітніх ієрархічних структур.

Найбільш повне визначення поняття інноваційних шкільних мереж, на нашу думку, дано Д. Гопкінзом, який вважає, що мережі є суспільними об'єднаннями, що характеризуються прагненням до якості, відданістю справі та зосередженням на результатах. Такі структури є ефективними засобами підтримки інновацій у часи змін. В освіті мережі сприяють поширенню інноваційного досвіду, розвитку спроможності шкіл до змін, створенню додаткових можливостей професійного розвитку вчителів. Вони допомагають у процесах реструктуризації та рекультурації освітніх організацій і систем і стають проміжною ланкою між централізованими й децентралізованими структурами [6, с. 154].

Серед вітчизняних науковців визначенням інноваційних шкільних мереж займалася І. Чистякова, яка трактує їх як організаційні структури, що є сукупністю навчальних закладів, об'єднаних спільною інноваційною ідеєю і діяльністю, спрямованою на підвищення ефективності навчально-виховного процесу та якості його результатів, управлінської діяльності, а також на поширення інноваційного досвіду в межах мережі шкіл і поза нею [1].

Розвиток та інтенсивне поширення мереж інноваційних навчальних закладів спостерігалось у США в 90-х рр. XX – на початку XXI ст. Такий стан речей спричинений певними змінами у сфері управління освітою, а саме централізаційно-децентралізаційними тенденціями.

Проте початок мережування навчальних закладів у США датується 1968 роком, коли було створено першу інноваційну шкільну мережу «Програма розвитку школи» (School Development Program) [4]. Засновником цієї мережі став американський новатор освіти Д. Комер і штат Йельського університету. До числа зазначеної мережі входить понад 800 середніх навчальних закладів. Об'єднуючи школи в інноваційну шкільну мережу «Програма розвитку школи», Д. Комер мав на меті мобілізувати участь громади, усіх зацікавлених сторін до вирішення завдань цілісного розвитку учнів з метою досягнення ними академічного успіху.

Аналіз діяльності зазначеної мережі дав змогу виокремити основні риси проекту:

- *запровадження трьох команд колективного управління школою:*

- 1) планування та менеджменту;
- 2) підтримка діяльності учнів і шкільного персоналу;
- 3) зв'язків з батьками.

- *розвиток трьох напрямів розвитку школи:*

- 1) за загальним планом розвитку школи;
- 2) за планом розвитку персоналу;
- 3) запровадження нових форм оцінки знань;

- *три провідних принципи роботи школи: не шукати винних; знаходити консенсус; розвивати взаємодію;*

- *розвиток конструктивної взаємодії всіх зацікавлених сторін.*

Слід також зауважити, що інноваційна шкільна мережа «Програма розвитку школи» допомагає вчителям у перебудові навчального процесу з урахуванням принципів розвитку школяра. До того ж школи беруть участь у програмі «Вчителі допомагають вчителям» та інших формах професійного розвитку вчителів. Заслугує також на увагу особливості управління мережею. Так, школи призначають фасилітатора програми з числа свого персоналу, у її запровадженні також бере участь координатор на рівні навчального округу.

У квітні 1991 року Департаментом освіти було розроблено нову національну стратегію розвитку освіти, що отримала назву «Америка 2000». В основу цієї стратегії було покладено ідею створення принципово нового типу навчальних закладів – Нових американських шкіл. Змістовим центром нової національної освітньої стратегії стала системна реформа школи. Це спонукало штати до запровадження нових форм і методів навчання, які б сприяли покращенню результатів освітньої діяльності. Значні зусилля було докладено до розробки технологій поширення інноваційних ідей, серед яких найбільш плідною було визнано мережеву технологію.

Для з'ясування пріоритетних напрямів діяльності інноваційних шкільних мереж використаємо класифікацію відповідно до ініціаторів їх створення. Основними ініціаторами створення інноваційних шкільних мереж США виступають:

- 1) окремі освітні теоретики, університети, дослідні інститути та лабораторії;
- 2) урядові організації (освітні ради);
- 3) неурядові організації (благодійні фонди, приватні фірми та корпорації) (див. Табл. 1.)

**Класифікація інноваційних шкільних мереж
за ініціатором їх створення**

Назва програми	Ініціатори створення
Школи прискореного розвитку (Г. Левін, Стенфордський університет); Центр ефективних шкіл (Б. Банкрофт, Л. Лезотт, Б. Тейлор, університет штату Мічіган); Коаліція важливих шкіл (Т. Кайзер, Університет Брауна); Спільнота для навчання (М. С. Венг, університет Темпл); Основне знання (Е. Д. Хірш); Високі цілі у перші роки навчання (Д. В. Вейкарт); Пай-дейя (М. Адлер та «Група Пай-дейя»); Успіх для всіх (Р. Славін, Н. Медлен, університет Д. Гопкінза)	Освітні теоретики та університети
Школа розвитку таланту (Університет Д. Гопкінза)	Університети
Різні шляхи пізнання (Інститут Ендрю та Броні Галеф); Сучасна червона школа (Гудзонівський інститут);	Інститути
Вибір Америки (Національний центр освіти та економіки); Центр розвитку дитини (Центр досліджень психології розвитку дитини); Середня школа для розвитку здібностей з професійними академіями (Центр досліджень дітей групи ризику університету Д. Гопкінза та Горвардського університету)	Дослідні інститути
Вперед до високої якості (Північно-західна регіональна лабораторія педагогічних досліджень)	Лабораторії
Середні школи, що добре працюють (Освітня рада Південного регіону)	Урядові організації
Контакт (Група розвитку освітніх технологій в корпорації BBN (Bolt, Baranek, and Newman Corporation)); Підприємницькі ініціативи в освіті (Асоційована корпорація «Підприємництво в освіті»)	Неурядові організації – корпорації
Поворотні моменти (Центр співробітництва в освіті)	Неурядові організації – центри

З метою визначення змістових пріоритетів інноваційних шкільних мереж розглянемо діяльність провідних із них. Проте, насамперед, у контексті цієї статті вважаємо за необхідне звернути увагу на ознаки інноваційних шкільних мереж. Так, зарубіжні дослідники К. Вайт, Х. Грейсон, Д. Керр, С. Айстон та М. Холланд виокремили такі ознаки:

- наявність центру для створення й передачі знання в межах і між школами та мережами як засіб для безперервного, систематичного удосконалення педагогічної практики;
- зосередження уваги як на інституційних членах мережі (лідери школи, вчителі, учні та інші), так і на особах інших професій, які працюють зі школами;
- прагнення до побудови професійних освітніх спільнот, де лідери школи й учителі можуть одночасно набувати та поширювати знання;
- створення та підтримка розподілених і кооперативних підходів до управління й практичної діяльності;
- трансформація знання через прозорі канали комунікації;
- підвищення професійного рівня вчителів як одна із цілей діяльності шкільних мереж;
- посередництво між місцевими та національними потребами удосконалення школи, а також вплив на реформування освіти на місцевому та національному рівнях [5].

Найбільш популярними інноваційними шкільними мережами в США вважаються «Вибір Америки», «Пайдейя» М. Адлера, «Коаліція важливих шкіл», «Успіх для всіх» та ін., що мають як загальнонаціональний, так і міжнародний статус (мережа «Успіх для всіх» має свої закордонні філії).

Інноваційна шкільна мережа «Вибір Америки» [2] була створена у 1989 році Національним центром освіти та економіки з метою надання змоги всім учням досягти освітніх результатів міжнародного рівня якості. До головних рис проекту можемо віднести запровадження стандартів змісту освіти та оцінки знань; формування узгодженої системи методів навчання; планування розвитку школи на основі актуальних навчальних результатів учнів і фокусування уваги на розвитку грамотності учнів на ранніх етапах навчання. Відтак, у мережі викладання спрямоване на досягнення всіма учнями високих стандартів якості, здійснюється систематичне оцінювання результатів діяльності учнів відповідно до запроваджених стандартів. До того ж здійснюється систематичне консультування відстаючих учнів.

Ініціатором створення у 1982 році мережі «Пайдейя» [8] став М. Адлер та Група «Пайдейя», діяльність якої поширювалася через Національний центр «Пайдейя» і університет штату Північна Кароліна. Досліджувана мережа налічує близько 80 шкіл, що ставлять собі за мету допомогти учням у формуванні знань, навичок критичного мислення та розв'язання проблем. Ця мережа відрізняється від інших тим, що для діяльності її характерним є розвиток керівної ролі вчителя в навчальному процесі, проведенні індивідуальних занять учителя-репетитора з учнем, проведення сократичних семінарів. У результаті всі учні інноваційної шкільної мережі «Пайдейя» мають змогу розвивати навички читання, письма, слухання, висловлювання та критичного мислення в процесі засвоєння програми гуманітарного циклу. Зауважимо також, що поряд із традиційними формами навчального процесу, керованого вчителем, запроваджуються індивідуальні заняття з репетитором і

сократичні семінари, що визначають специфіку підходу, прийнятого в Пайдейі, яка передбачає застосування дослідницьких методів навчання, розвиток фундаментальних навичок мислення та можливості застосування здобутих знань і навичок у реальних життєвих ситуаціях.

Популярною та широко відомою американському загалу є інноваційна шкільна мережа «Коаліція важливих шкіл» [3], створена Т.Кайзером при університеті Брауна за сприяння Національного центру важливих шкіл у 1984 році. Вона є однією з найбільших за кількістю шкіл, що входять до неї, а саме 1000 навчальних закладів. Діяльність зазначеної мережі спрямована на досягнення основної мети – широкі цілі сприяння освітній реформі та вдосконаленню діяльності школи. Для досягнення поставленої мети педагогічний персонал Коаліції важливих шкіл за участю батьків і членів місцевої громади бере на себе обов'язок точного визначення кола навчальних цілей, яких повинні досягти учні до закінчення школи. А вчителі повинні забезпечити відповідність форм і методів навчання поставленим цілям. Крім того, замість поверхового вивчення великої кількості матеріалу перевага віддається глибокому вивченню невеликої його кількості.

Вважаємо за доцільне також зазначити, що Коаліція важливих шкіл пропонує своїм членам дотримуватися таких десяти загальних принципів, що будуть сприяти створенню власної реформаційної моделі розвитку кожної школи у межах мережі:

- фокусування уваги на допомозі учням у розвитку їх пізнавальних здібностей;
- постановка простих цілей: кожен учень повинен розвинути певні пізнавальні вміння й засвоїти певний обсяг знань;
- цілі інновацій повинні стосуватися кожного учня;
- максимальна персоніфікація навчання й викладання;
- учень є працівником, а вчитель виступає його тренером;
- видача диплома за результатами оцінки демонстрації отриманих умінь і знань навчальної програми;
- панування у школі духу спокою, високих очікувань, довіри та порядності;
- директори та вчителі навчальних закладів мають бути широко освіченими професіоналами та спеціалістами;
- адекватна цінова політика (вартість інноваційних програм не повинна перевищувати традиційних більше, ніж на 10 %);
- передбачення розмірів навчальних груп;
- недискримінаційний інклюзивний характер реформаційних програм.

Однією з найвпливовіших у США вважається інноваційна шкільна мережа «Успіх для всіх» [7], яка має школи не лише в межах США, але й поза ними. Так, ініціатори створення цієї мережі поставили собі за мету забезпечити розвиток в усіх учнів навичок читання, базових умінь з інших навчальних дисциплін, навичок розв'язання проблем та умінь критичного мислення.

До основних характеристик діяльності мережі можемо віднести:

- запровадження дослідно-орієнтованого навчального плану з чотирьох ключових навчальних дисциплін;
- запровадження інтегрованих навчальних програм із природничих і соціальних дисциплін;
- коопероване навчання;
- індивідуальне тьюторство;
- створення команди допомоги школі.

Відтак, основними відмінностями цієї мережі є те, що, по-перше, школи запроваджують автентичні навчальні програми з мови, математики, соціальних і природничих наук, по-друге, у школі створюється інфраструктура змін, яка включає комітет радників, фасилітатора, команду підтримки зв'язків з батьками учнів, тьюторів, які проводять індивідуальні заняття, та, по-третє, запроваджуються щоденні 90-хвилинні уроки з читання, 75-хвилинні уроки з елементарної математики та 60-хвилинні уроки з подальшого вивчення курсу математики.

Порівняльний аналіз діяльності схарактеризованих у межах цієї статті інноваційних шкільних мереж у США дозволив виокремити пріоритетні напрями роботи керівництва, учителів та учнів у інноваційних шкільних мережах, що сприяють підвищенню інноваційного потенціалу навчальних закладів такого типу. Результати порівняльного аналізу представлено у Таблиці 2.

Таблиця 2

Пріоритетні напрями роботи членів інноваційних шкільних мереж у США

Напрями роботи керівництва	Напрями роботи вчителів	Напрями роботи учнів
Запровадження управлінських процедур, що дозволяють брати участь у прийнятті ключових рішень усім членам шкільної громади	Підвищення ефективності практичної діяльності в класі	Систематичне консультування невстигаючих учнів
Розширення сфер і напрямів діяльності існуючих лідерів	Створення в навчальному процесі необхідних умов для ефективного навчання обдарованих і талановитих учнів	Підвищення рівня мотивації навчальної діяльності

Підвищення рівня готовності до управління змінами	Підтримка й розвиток інновацій та їх реалізація в навчально-виховному процесі	Розвиток впевненості в собі та почуття власної гідності
Оволодіння новими лідерськими технологіями	Висвітлення результатів діяльності в межах мережі та поза нею	Поліпшення ставлення до школи особливих груп учнів
Розробка нових стратегій навчання через обмін досвідом і співпрацю з іншими школами та мережами	Спільна розробка нових методів навчання й виховання	Заохочення учнів до спільної роботи та сприяння один одному в навчанні
	Подолання почуття професійної ізоляції сільських шкіл і навчальних закладів, що знаходяться в економічно занедбаних районах	Сприяння досягненню всіма учнями високих стандартів якості
Організація командного менеджменту	Підтримка нових учителів	Сприяння орієнтації на стандарти в поєднанні з дитиноцентризмом
	Розширення навчальних програм	
	Орієнтація на постійну дослідну роботу	
	Гнучке та спільне планування навчального часу	
	Цілеспрямований і постійний професійний розвиток вчителів	

Отже, інноваційні шкільні мережі США поєднують в собі традиційні та інноваційні методи, прийоми, засоби, інформаційно-технологічне забезпечення процесу навчання та спрямовані на вдосконалення й підвищення якості й ефективності навчальних досягнень усіх учнів середньої школи, в основі яких лежить ідея співпраці та партнерства школи, сім'ї та громадськості. На подальше вивчення заслуговують процесуальні аспекти діяльності інноваційних шкільних мереж у США та порівняльна їх характеристика з вітчизняними шкільними мережами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чистякова І. А. Організаційно-педагогічні засади діяльності інноваційних шкільних мереж Великої Британії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Ірина Анатоліївна Чистякова. – Суми, 2012. – 20 с.
2. Bach Amy Jane Teacher and Coach Implementation of Writers Workshop in America's Choice Schools, 2001 and 2002 [Електронний ресурс] / Amy Jane Bach, Jonathan A. Supovitz. – Режим доступу : http://repository.upenn.edu/cpre_researchreports/40/
3. Common Principles for Uncommon Schools [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://essentialschools.org/network>.
4. Haynes Norris M. The School Development Program: A Model for School Improvement / Norris M. Haynes, James P. Comer and Muriel Hamilton-Lee // The Journal of Negro Education. – 1988. - Vol. 57, No. 1. – P. 11–21.
5. Kerr D. Review of Networked Learning Communities / D. Kerr, S. Aiston, K. White (ets.). – May, 2003. – 58 p.
6. OECD. Networks of Innovation : Towards new model of managing schools and systems. – Paris : OECD Publications, 2003 (b). – 182 p.
7. Success for All Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.successforall.org.uk/>
8. The Paideia school [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paideiaschool.org/>

УДК 378.4.014.

Столярчук Л. Б.,
НУ «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ

У статті висвітлені основні особливості канадської вищої освіти у галузі права. Подано характеристику типів вищих навчальних закладів і умов надання вищої юридичної освіти.

Ключові слова: система вищої освіти в Канаді, юридична освіта в Канаді.

Столярчук Л. Б. Особенности высшего юридического образования в Канаде. В статье освещены основные особенности канадского высшего образования в области права. Дана характеристика типов высших учебных заведений и условий предоставления высшего юридического образования.